

2022 01 07

„Transparency International“ Lietuvos skyrius teikia pasiūlymus dėl atsparumo korupcijai lygio nustatymo metodologijos

Mūsų pasiūlymai grindžiami požiūriu, jog atsparumo korupcijai lygio nustatymas turėtų būti grindžiamas tikslu siekti antikorporcinių žinių, elgesio bei nuostatų pokyčio viešojo sektoriaus subjektuose pamatuotai, pirminių duomenų ir reprezentatyvių kiekybinių tyrimų pagalba, reguliariai peržiūrint įstaigos antikorporcinius tikslus bei pažangą.

Atsižvelgiant į tai, siūlome (siūlymai pateikiami atsižvelgiant į punktų išdėstymo tvarką vertinimo klausimynuose):

- Atsisakyti klausimų, kurie yra paremti savirašymu. Manome, jog tai yra netinkama priemonė, siekiant suprasti realią situaciją viešojo sektoriaus subjekte. Dėl šios priežasties, siūlome 1 priedo klausimyne:
  - klausimus 1.1., 1.2., 2.2., 2.3., 2.4. aprašyti kaip realias situacijas su keliais atsakymų variantais. Atsakymų vidurkis leistų suprasti realias darbuotojų turimas žinias bei kaip jie elgtųsi realiose situacijose;
  - klausimus 1.4., 2.1., 2.5. pateikti kaip atvirus klausimus, prašant darbuotoją pateikti nuorodą į jiems žinomą, įmonėje patvirtintą minimą tvarką;
  - klausimus 1.5., 2.1., 2.4., 3.1. pateikti kaip atvirus klausimus, prašant darbuotoją įvardinti asmenį, subjektą, kuris yra atsakingas už atitinkamos tvarkos įgyvendinimą;
  - klausimą 1.7. vertinti pagal tai, kiek darbuotojų galės identifikuoti įstaigoje veikiančias tvarkas;
  - klausimą 4.1 pateikti kaip atvirą klausimą bei prašyti darbuotojo/s įvardinti, keliuose antikorporciniuose mokymuose jis/ji dalyvavo;
  - klausimus 1.6., 2.7., 3.6. pateikti už korupcijos prevenciją atsakingam asmeniui įstaigoje su prašymu pateikti duomenis, susijusius su aptariamais klausimais (užregistruotais tarnybiniais pažeidimais, interesų konfliktais, neteisėto atlygio priėmimu ir kt.). Tokių duomenų rinkimas bei sisteminimas leistų labiau pamatuotai vertinti antikorporcinę pažangą viešajame sektoriuje;
  - klausimus 3.2.-3.5., 3.7. vertinti pagal Likerto skalę, prašant darbuotojų įvertinti kiek jie būtų linkę pranešti apie galimas negeroves atitinkamiems subjektams. Tai leistų geriau pamatuoti, kiek labiau/mažiau darbuotojai pasitikti viduje veikiančiu vidiniu pranešimų kanalu nei kompetentingu subjektu ar savo vadovu;
  - III klausimyno dalį papildyti klausimu apie tai, ar darbuotojas/a yra girdėjęs/usi apie tai, jog kolegos būtų pranešę apie pažeidimus savo įstaigoje;
  - Klausimą 4.2. vertinti pagal Likerto skalę, kuri leistų geresnį palyginamumą laike bei leistų geriau pamatuoti pokytį;
  - IV klausimyno dalį papildyti klausimu apie tai, kiek, jų manymu, darbuotojai įtraukiami į antikorporcinės aplinkos kūrimą jų įstaigoje. Klausimo atsakymo vertinimus pateikti naudojant Likerto skalę.
- Kiek įmanoma labiau kvantifikuoti pokalbį apie antikorporciją viešojo sektoriaus subjektuose, renkant ir sisteminant pirminius duomenis, kurie leistų apie antikorporcinį pokytį kalbėti kuo labiau pamatuotai. Atsižvelgiant į tai, 2 priedo klausimyne siūlome:
  - klausimus 1.1., 1.6., 2.1., 2.2., 2.5., 3.1.-3.5., 4.5., 4.7., 5.1., 5.2., 7.2, 8.4, 8.9 papildyti skiltimi, kurioje prašoma pateikti nuorodas į minimas tvarkas. Siūlome 1 balu vertinti tik tuos atsakymus, kuriuose pateikiama nuoroda;

- klausimą 1.1. papildyti skiltimi, kurioje, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma išvardinti / pasirinkti, kokie darbuotojų ugdymo būdai naudojami įstaigoje (galimi variantai: mokymai, seminarai, informaciniai laiškai, pan.);
- klausimą 1.3. papildyti skiltimi, kurioje, į klausimą atsakius „Taip“, būtų klausama, kokios veiklos darbuotojų sąmoningumui didinti yra vykdomos;
- klausimą 1.4. papildyti skiltimis, kuriose, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma pateikti informaciją, kam priskirta darbuotojų sąmoningumo didinimo vykdymo funkcija, koks etatų skaičius priskirtas šiai funkcijai bei koks biudžetas skiriamas;
- klausimą 1.5. papildyti skiltimis, kuriose, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma pateikti daugiau informacijos apie tai, kiek dažnai bei kokio pobūdžio už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingų asmenų kvalifikacijos kėlimas yra vykdomas;
- klausimą 1.5. papildyti skiltimi, kurioje, į klausimą atsakius „Ne“, prašoma atsakyti kodėl;
- klausime 1.7. žodį „apklausa“ keisti žodžiu „vertinimas“. Manome, jog tai suteiktų daugiau erdvės inovacijoms, neapribotų atliekamo darbuotojų tolerancijos korupcijai tyrimo tik apklausos formate;
- I klausimyno dalį papildyti klausimu, kuris leistų suprasti, ar įstaigos puslapyje yra paskelbta aiški vadovo pozicija apie netoleranciją korupcijai;
- I klausimyno dalį papildyti klausimu, kiek, jų manymu, darbuotojai įtraukiami į antikorupcinės aplinkos kūrimą jų įstaigoje. Klausimo atsakymo vertinimus pateikti naudojant Likerto skalę;
- I dalį papildyti atvirais klausimais, kurie leistų suprasti, kiek mokymų darbuotojams vyko per pastaruosius 3 metus, kiek darbuotojų dalyvavo mokymuose, koks buvo kiekvieno iš mokymų Palankių klientų rodiklis (*angl. Net Promoter Score*);
- svarstome, galbūt galima 2.1. minimam vertinimui priskirti kiekybinį rodiklį(-ius), kurie įgalintų geresnį palyginamumą, leistų geriau suprasti bendrą korupcijos rizikų valdymo paveikslą;
- norime suprasti, ko tikėtumėtės iš klausime 2.2. minimo standarto įdiegimo? Klausiamo, kadangi dalis klausimų šioje skiltyje gana panašūs, tad galbūt verta dalį klausimų prioritetizuoti;
- klausimą 2.3. papildyti skiltimi, kurioje, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma nurodyti, kiek funkcijų ir procedūrų buvo identifikuota;
- svarstome, galbūt klausimuose 2.3-2.5 būtų verta pasiūlyti įstaigoms naudoti rizikos žemėlapi, kuris leistų geriau pamatuoti rizikos pasireiškimo tikimybę;
- klausimą 2.4. papildyti skiltimis, kuriose, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma pateikti, kokios rizikos buvo identifikuotos, taip pat, kaip kasmet bus matuojama rizikų suvaldymo sėkmė;
- klausimą 2.6. papildyti skiltimi, kurioje, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma papildyti, kiek kasmet keičiasi veiklos sričių, kuriose egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė, sąrašas;
- klausimą 2.7. perkelti į I dalį, kurioje kalbama apie ugdymo būdus;
- III klausimyno dalį papildyti atviru klausimu apie tai, ar įstaigoje gauti pranešimai yra rūšiuojami pagal pranešimų tipus, taip pat, kiek pranešimų gauta įstaigoje kasmet, kiek jų buvo perduota kompetentingai institucijai;
- klausimą 3.3. atskirti į du atskirus. Pirmąjį klausimą formuluoti, siekiant suprasti, ar vidiniame informacijos apie pažeidimus teikimo kanale nurodomos pranešančiojo teisės, antrojo – ar aiškiai apibrėžiami laiko terminai bei kaip bus užtikrinamas grįžtamasis ryšys. Manome, jog dabar gali būti sudėtinga pateikti vieną atsakymo variantą į abi klausimo dalis;
- klausimo 3.6. formuluotę papildyti žodžiu „periodiškai“. Manome, jog svarbu suprasti, ar darbuotojai ne tik informuoti, bet jiems periodiškai primenama apie tai, kaip galima pranešti apie pastebėtus pažeidimus;

- klausimą 3.6. papildyti skiltimi, kurioje, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma pateikti informaciją, kaip dažnai ir koku būdu darbuotojai yra informuojami apie galimybę pranešti apie pastebėtus pažeidimus;
- atsižvelgiant į darbuotojų atsakymus (I priedo klausimynas), III klausimyno dalį papildyti atviru klausimu apie tai, kiek darbuotojų įstaigoje žino, kaip jie gali pranešti apie pastebėtus pažeidimus;
- svarstome, galbūt būtų tikslinga apjungti 4.1.-4.5. klausimus į vieną, kuris leistų suprasti, kaip tinkamai įstaigoje atliekamas korupcinės aplinkos vertinimas;
- klausimą 4.6. papildyti skiltimis, kuriose, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma pateikti, kiek tokių iniciatyvų buvo kiekvienais metais, kiek pasiūlymų buvo pateikta;
- klausimą 4.7. papildyti skiltimi, kurioje, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma pateikti, kiek tokių bandymų vykdyti lobistinę veiklą buvo, pateikti tokių susitikimų skaičių (lobistų bei įtakdarių atskirai);
- siūlome į pokalbį įtraukti ir kolegas iš VTEK, siekiant suprasti, kokius dabar turimus PINREG duomenis galima būtų naudoti, siekiant geriau suprasti kiekvienos institucijos interesų sklaidos bei galimų interesų konfliktų vaizdą;
- V klausimyno dalį papildyti klausimu, kuris leistų suprasti, ar viešojo sektoriaus subjekte yra sudaromas galimų rizikų sąrašas, remiantis darbuotojų pateiktomis interesų deklaracijomis. Jei taip, ar jis skelbiamas viešai. Manome, jog tai padėtų geriau suprasti, kokios yra pagrindinės su interesų valdymu susijusios rizikos (pavyzdžiui, kiek įstaigoje dirbančių asmenų turi privatų savo verslą);
- klausime 5.6. žodį „mokymai“ siūlome keisti į „seminarai“ arba „užsiėmimai“;
- V klausimyno dalį papildyti atvirais klausimais, kurie leistų suprasti, kiek dovanų per pastaruosius metus buvo deklaruota, už kokią vertę, kiek gražinta;
- klausimą 7.3. papildyti skiltimi, kurioje, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma pateikti, kur galima rasti VP procese dalyvaujančių asmenų deklaracijas;
- klausimą 7.5. papildyti skiltimis, kuriose, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma pateikti, kiek dažnai vyksta VP komisijos narių rotacija, kiek žmonių keičiasi;
- klausimą 7.6. papildyti skiltimis, kuriose, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma pateikti, kur skelbiama informacija apie jų vykdomus viešuosius pirkimus, taip pat, kiek pirkimų jų įstaigoje vykdoma neskelbiamos apklausos būdu (kokia bendra tokių pirkimų suma, kiek procentų tai sudaro nuo bendros pasirašytų sutarčių sumos);
- klausimą 7.7. papildyti skiltimi, kurioje, į klausimą atsakius „Taip“, būtų prašoma pateikti nuorodą į audito išvadą;
- klausimą 7.7. papildyti skiltimi, kurioje, į klausimą atsakius „Ne“, būtų prašoma pateikti atsakymą kodėl;
- klausimą 7.8. papildyti skiltimi, kurioje, į klausimą atsakius „Ne“, būtų prašoma pateikti, kiek tokių sprendimų dėl tiekėjo nepatikimumo buvo priimta kasmet, kokios dažniausios priežastys;
- VII klausimyno dalį papildyti atviru klausimu, kuris padėtų suprasti, kiek buvo atvejų, kuomet viešųjų pirkimų komisijos nariai nusišalino nuo sprendimo priėmimo;
- klausimus 8.1. ir 8.5. perkelti į naują skiltį, kurioje būtų kalbama apie tikslus korupcijai mažinti bei tų tikslų įgyvendinimą įstaigoje. Manome, kad tai leistų sugretinti visus klausimyne aptartus klausimus, priemones, apsibrėžti kiekybinius rodiklius, kurie leistų labiau pamatuotai kalbėti apie įstaigos pažangą (pavyzdžiui, nusimatyti rodiklius, kurių norima pasiekti per ateinančius 3 metus);
- norėtume geriau suprasti, pagal ką buvo nustatomas klausimo koeficientas, kadangi skaitant kilo klausimų dėl kelių klausimų svorio?